

Ks. Ryszard RUMIANEK

ZWIĄZEK NOWEJ ŚWIĄTYNI Z ODNOWIONYM PRZYMIERZEM (wg Ez 47,1-12)

Treść: 1. Wizja nowej Świątyni; 2. Świątynia wyrazem Przymierza z Bogiem; 3. Odnawiające źródło wody; 4. Podsumowanie.

1. Wizja nowej Świątyni

Prorok Ezechiel mówi o nowej Świątyni w rozdziałach 40-48.¹ Będzie to dziwna, eschatologiczna Świątynia, gdzie zamieszka chwała Jahwe, a wokół lud. Łącznikiem Przymierza Boga z ludźmi będzie woda, która wypływa ze Świątyni. Woda ta jest źródłem życia i dzięki niej będą się rodziły owoce dające nieśmiertelność. Prorok Ezechiel powraca w ten sposób do opisu raju (por. Rdz 2,10-14).² Trzeba jednak pamiętać, że cała wizja ma charakter symboliczny. Dlatego też opisane w tej wizji rozmaite szczegóły nie mogą być przyjmowane w ścisłym tego słowa znaczeniu.

Najważniejsze, że w zaistniałej trudnej sytuacji niewoli babilońskiej wizja nowej Świątyni jest dla narodu wybranego przede wszystkim wizją przyszłej pomyślności i daje wygnańcom nadzieję na lepsze jutro. Zauważmy, że Księga Ezechiela daje teologiczne rozwiązania problemów w bardzo trudnej sytuacji narodu wybranego. Prorok Ezechiel był pierwszym prorokiem wygnania, który rozwinął swoją działalność na wygnaniu w Babilonii. Został on tam deportowany w 597 r. przed Chr. razem z królem judzkim Jojakinem, całym jego dworem i znaczącymi ludźmi. Czas, w którym przyszło żyć i działać prorokowi Ezechielowi, jest najtragiczniejszy w dziejach narodu wybranego. W 586 r. przed Chr. następuje zburzenie Jerozolimy i Świątyni. W tym trudnym okresie Ezechiel staje się przede wszystkim prorokiem nadziei.³ Wlewa w serca wygnańców pokrzepienie, przypominając iż Pan Bóg jest obecny wszędzie.

Trzeba jednak pamiętać, że orędzie proroka Ezechiela jest trudne do zrozumienia, gdyż pisze on w sposób tajemniczy i posługuje się czynnościami symbolicznymi i wizjami. Były to niezwykle działania ze strony Pana Boga, które miały wstrząsnąć audytorium i przyczynić się do nawrócenia i trwania przy Bogu. Prorokowi zaś dawało to przekonanie o Bożym źródle przekazu. Ważnym elementem z zakreślonej przez

¹ Por. R. RUMIANEK, *Wizje pomyślności w Księdze Ezechiela*, Warszawa 2001, 161-216.

² Por. J. HOMERSKI, *Księga Ezechiela*, Lublin 1998, 198.

³ Por. R. RUMIANEK, *Orędzie Księgi Ezechiela*, Warszawa 1999, 9.

Ezechiela wizji w rozdziałach 40-48 jest konieczność scalenia rozbitego narodu.⁴ Pan Bóg i tym razem wyzwoli Żydów z ich niewoli i osadzi w ziemi obiecanej, podobnie jak to miało miejsce w okresie niewoli egipskiej. W tym kontekście podobną postacią do Mojżesza jest prorok Ezechiel, który przedstawia wizję nowego kraju, nowego miasta i nowej Świątyni.⁵

Trzeba podkreślić, że zburzenie Świątyni spowodowało wygaśnięcie kultu ofiarniczego, a wysunęło na pierwszy plan znaczenie Prawa.⁶ Ponadto Świątynia Ezechielowa jest jedynie przedmiotem jego wizji, które nie doczekały się realizacji, choć niewątpliwie jego koncepcja teologiczna miała potem wpływ na architekturę Świątyni Heroda.⁷

Wizja proroka Ezechiela jest przepojona koncepcją świętości rytualnej. Świątynia stanowi odrębną całość, strukturalnie oddzieloną od pałacu królewskiego i miasta. Ezechiel podaje dokładne rozmiary Świątyni. Obwód sakralny ma kształt wielkiego kwadratu o boku 500 łokci, czyli około 250 metrów (Ez 42,16-20). Posiada trzy bramy szerokie na 25 łokci i długie na 50 łokci. Wzniesione są one na wschodzie, północy i na południu. Bramy te prowadzą do pierwszego dziedzińca, zewnętrznego i w formie podkowy zamykały drugi dziedziniec, do którego wiodły także trzy bramy, na tej samej osi co poprzednie. Jak widać obszar Świątyni stanowił trudną barierę do przebycia. Chodziło o to, że żaden nieobrzezany człowiek nie miał prawa wstępu do przybytku (Ez 44,9). Na dziedzińcu wewnętrznym znajdował się ołtarz i Świątynia, gdzie był sprawowany przez kapłanów kult.

Świątynia Ezechiela, podobnie jak Świątynia Salomona, składała się z trzech części: *ulam* – sień lub portyk, *hekel* – Miejsce Święte i *qodesz haqqadaszim* – Święte Świętych (Ez 41,4). Cały budynek miał sto łokci długości i wznosił się na tarasie, do którego prowadziły schody o dziesięciu stopniach, z dwiema kolumnami po bokach (Ez 40,49). Portyk miał wymiary 10m x 6m, hekel 20m x 10m, i *qodesz haqqadaszim* 10m x 10m. Wszystkie mury były wyłożone drzewem hebanowym i pokryte podobiznami Cherubinów oraz palm.

2. Świątynia wyrazem Przymierza z Bogiem

Świątynia od czasów króla Salomona (X w. przed Chr.) stała się łącznikiem zewnętrznym w Przymierzu między Bogiem Jahwe i narodem wybranym. Koncepcja Przymierza zawierała wzajemne związki między Bogiem i Jego ludem, co znajdowało swoje potwierdzenie w różnych czynnościach religijnych sprawowanych w Świątyni.⁸

⁴ Por. W. CHROSTOWSKI, *Prorok wobec dziejów*, Warszawa 1991, 146.

⁵ Por. J.A. RUIZ, "Księga Ezechiela", w: *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, Warszawa 2000, 962.

⁶ Por. A. TRONINA, "Teologia Tory według Torgumu do Psalmów", *RTK* 30(1983) z. 1, 47.

⁷ Por. A. PARROT, *Wśród zabytków Samarii i Jerozolimy*, tłum. E. Zwolski, Warszawa 1971, 125.

⁸ Por. A. JANKOWSKI, *Biblijna Teologia Przymierza*, Katowice 1985, 52.

Wspólnie składana cześć Panu Bogu podkreślała zarówno jedność narodu, jak i przynależność do Jedynego Boga.

Ponadto obecność w Świątyni przypominała ludowi wybranemu o dawnym Przymierzu zawartym na Synaju. Zacieśniała się też więź wynikająca z racji Przymierza między Bogiem i człowiekiem. Rozluźnienie tej więzi zawsze sprowadzało na naród wybrany jakieś nieszczęścia, aż do opuszczenia Świątyni przez Jahwe. Prorok Ezechiel wyraźnie mówi o odejściu chwały Jahwe od progu Świątyni (por. Ez 10,18) jako konsekwencji złamania Przymierza przez naród wybrany.

Nic dziwnego, że w tej sytuacji kiedy Żydzi byli dotknięci różnymi klęskami zaczęli wracać do nawiązywania z Bogiem Nowego Przymierza (por. Jr 31,31 nn). W efekcie sprowadzało się to do praktykowania religii serca i ducha, co prowadziło w ostatecznym rozrachunku do pełnego zjednoczenia się z Panem Bogiem i trwania w wierności Przymierzu.

W kontekście omawianego problemu trzeba pamiętać, że istniał ściśły związek łączący Świątynię i Przymierze.⁹ Obecność Boga Jahwe w Świątyni była zawsze ściśle związana z podtrzymywaniem zawartego Przymierza. Dlatego też można skonkludować, że Świątynia była wyrazem Przymierza z Bogiem, a także stała się gwarancją trwałości Przymierza.¹⁰ Według obietnic Pana Boga Przymierze jest trwałe i niezmiennie. Warunkiem zaś koniecznym zachowania wierności Przymierzu jest trwanie przy Świątyni. Istnienie Świątyni było zewnętrznym znakiem zawartego Przymierza, które miało istnieć trwale.

Ważną rzeczą jest również sam fakt szczególnego położenia Świątyni. Chodzi tu o centralne położenie Świątyni względem całego narodu, co symbolizuje nadzwyczajne i jedyne miejsce Pana Boga w ich życiu. Jednocześnie jest to wskazanie prawdziwego miejsca zamieszkania Boga na ziemi. Sam zaś kult sprawowany w Jerozolimie przyczyniał się do tworzenia spójnego państwa. W ten sposób jednolite państwo umożliwiało kult Jedynego Boga. W konsekwencji oznaczało to wierność wobec Przymierza.

3. Odnawiające źródło wody

Elementem łączącym Świątynię z jej otoczeniem było źródło wody, które wypływało spod boku Świątyni w kierunku wschodnim: „... a oto wypływała woda spod progu Świątyni w kierunku wschodnim ...” (Ez 47,1). Dobrze wiemy, że woda jest wielkim skarbem i że bez niej nie ma życia. Zatem woda ze źródła świątynnego staje się w nowej rzeczywistości wyrazem specjalnego Bożego błogosławieństwa. Prorok Ezechiel, jak było to już podkreślone, wyraźnie nawiązuje w swoim widzeniu do opisu raj (por. Rdz 2,10-14).

Trzeba pamiętać, że płynące wody są zawsze wyrazem bliskości i błogosławieństwa Jahwe. Na Bliskim Wschodzie, gdzie trudno o wodę, rozpowszechniona była

⁹ Por. R. RUMIANEK, *Wizje pomyślności w Księdze Ezechiela*, dz. cyt., 174-178.

¹⁰ Por. J. NAGÓRNY, "Wierność Boga jako gwarancja przebaczenia i trwałości Przymierza w Starym Testamencie", *RBL* 36(1983) nr 1, 9n.

tradycja wiążąca obecność Boga z obfitością wody, źródła życia i płodności – znaków błogosławieństwa Bożego. Podstawowym jej wyrazem jest woda żywa, czyli płynąca w źródle lub rzece. Bóg jest dawcą i źródłem tej wody. Pradawna przedsemicka i semicka mezopotamska ikonografia miała częsty motyw „pępka” tryskającego życiodajną wodą na cztery strony świata i wysoką górę łączącą niebiosa i ziemię.¹¹ Tego typu przekaz spotykamy także w Biblii. W Edenie płynęła rzeka nawadniająca cały ogród (por. Rdz 2,6.10-14). Inne echa tego mitu znajdujemy w tradycji o źródle świątynnym (por. Ps 46,5; 36,9), płynącym ze świętej skały pochodzącej z raju¹². Szczególną postać przybiera ona u proroków, głównie w przepowiedniach eschatologicznych (por. Jl 4,18; Za 14,8). Według tych przepowiedni, z Jeruzalem w dniach ostatnich wypłynie rzeka, której wody, rozpoczynające się jako mały strumyk wypływający spod świątyni, będą płynęły przez całą Judeę do krain pogańskich i będą miały moc oczyszczania i uzdrawiania (por. Ez 47,1-12). W tej tradycji wody żywe są wyrazem bliskości i błogosławieństwa Boga. Widać tu wyraźnie nawiązanie do relacji z Jahwe, jaka miała miejsce w ogrodzie Eden. Warto zauważyć, że biblijna tradycja o źródle wody żywej zawsze umiejscawia źródło wody żywej w Judei. Natomiast w tekstach eschatologicznych precyzyjnie umiejscawia źródło wody w Jeruzalem.¹³ Podobną tradycję spotykamy w Qumran i w Nowym Testamencie. Trzeba tu podkreślić charakter oczyszczający tej wody. Ma ona zdolność uzdrawiania i obmywania z grzechów. Tę cechę przejmie tradycja hebrajska w nauce o oczyszczeniach (w mykwie powinna być woda żywa) i starochrześcijańska nauka o chrzcie.

Zauważmy, że strumień wody wypływający spod boku Świątyni stawał się coraz szerszy i głębszy (por. Ez 47,3-5). Mały strumień, który stał się wielkim potokiem nie tylko użyźnia Pustynię Judzką, ale także przemienia gorzkie od soli wody Morza Martwego (por. Ez 47,8).¹⁴ W związku z tym w Morzu będzie mnogość ryb, podobnie jak w Morzu Śródziemnym.

Woda wypływająca z boku Świątyni, jako źródło życia, przyczyniła się również do wyrośnięcia obfitej i bujnej roślinności (por. Ez 47,12). Pojawiły się także zwierzęta. Wszystko to jest znakiem Bożej obecności i Jego błogosławieństwa.¹⁵ Człowiek, podobnie jak drzewa, będąc pod wpływem zbawczego działania strumienia świątynnego, wyda owoc. Tym owocem będzie wierność Przymierzu z Panem Bogiem.

Nasuwa się pytanie: jak mały strumyk wypływający spod Świątyni jest w stanie przemienić ogromne ilości wody słonej w słodką? Otóż tak jak mały strumyk przemienia wody Morza Martwego, tak Świątynia odnowi cały Izrael. Dzięki temu powstanie nowa społeczność. Przy czym gwarancję odnowy daje nie sam budynek świątynny, ale sprawowany kult w Świątyni. Kult ten jest ściśle związany z odnową du-

¹¹ Z motywu świętej góry i życiodajnej rzeki wyrosła najprawdopodobniej tradycja o Syjonie i życiodajnej rzece, która została później zwerbalizowana bardzo klarownie w Ez 47,1-12 – por. W. CHROSTOWSKI, *Ogród Eden – zapoznane świadectwo asyryjskiej diaspory*, Warszawa 1996, 86-88.

¹² Por. R. RUMIANEK, *Oreździe Księgi Ezechiela*, dz. cyt., 198.

¹³ Por. J. HOMERSKI, "Źródło wody żywej w tekstach eschatologicznych", *RTK* 21(1974) nr 1, 16-21.

¹⁴ Por. W. ZIMMERLI, *Ezechiel* (BKAT XIII/2), t. 2, Neukirchen 1979, 1196.

¹⁵ Por. A. J. TKACIK, "Ezechiele", w: *GCB*, 470.

chową narodu wybranego. Zauważmy, że za czasów Mojżesza źródłem życia były przykazania Boże, które były równocześnie łącznikiem w Przymierzu. Natomiast w wizji proroka Ezechiela źródło życia jest ukryte w wodzie, która wypływa spod boku Świątyni. Woda ta będzie wypływać nieustannie, co daje pewność jej ciągłego i ożywczego działania. Wyraźnie zawiera się tu gwarancja trwania Przymierza. Jednocześnie woda ta łączy opis działalności Świątyni z nowym podziałem kraju.¹⁶

Od tej chwili rozpocznie się nowa rzeczywistość dla całego Izraela. Tam, gdzie rozleją się wody strumienia, tam będzie widoczne działanie Boże. Nie będzie już takich miejsc w Ziemi Obiecanej, których nie obejmie ozywczce działanie Boże. W tak pobłogosławionej krainie Pan Bóg zgromadzi na nowo swoich wyznawców. Świątynia natomiast ma stać się ośrodkiem nowego Izraela.

4. Podsumowanie

Istnienie narodu żydowskiego jako państwa bierze swój początek od czasu zawarcia Przymierza na Synaju. Pan Bóg jest zawsze wierny raz danemu słowu. Dlatego też nawet w przypadku niewierności narodu wybranego nie zapominał o swoim ludzie. Zesłał im proroka Ezechiela, który poprzez wizję nowej Świątyni umacniał ich wiarę i wskazywał na związek tej Świątyni z odnowionym Przymierzem.

Symbolizm wizji nowej Świątyni i jej związek z odnowionym Przymierzem jest bardzo znaczący. Ozywczce działanie strumienia wody wypływającego spod boku Świątyni w świadomości Żydów jest bardzo przejrzyste.¹⁷ Na terenach ciągłego zagrożenia suszą woda jest wielkim skarbem, gdyż daje możliwość życia. Dlatego też dla ludzi żyjących w ciągłej obawie przed suszą, problem wody jest o wiele bardziej przemawiający niż dla nas. Tym bardziej, że woda z boku Świątyni będzie wypływać nieustannie, co stanowi gwarancję trwania Przymierza.

Prorok Ezechiel zapewnia, że sytuacja sprzed niewoli babilońskiej już się nie powtórzy. Rutyna przy zawieraniu Przymierza zostanie wyrugowana. Inspiracją przy zawieraniu Przymierza będzie Boże tchnienie, które stanie się ozywającym działaniem. Dla całego Izraela nastaną nowe dni. Nie będzie już takich miejsc w Izraelu, które nie byłyby objęte ozywczym działaniem Pana Boga. W tak pobłogosławionej krainie osiądą wszystkie pokolenia we wzajemnej zgodzie. Jerozolima zaś zostanie opromieniona na nowo, gdyż Bóg powróci do opuszczonej Świątyni i zamieszka w niej już na wieki. W ten sposób będzie odnowione Przymierze. Bowiem Pan Bóg od samego początku zawarcia Przymierza zamieszkiwał pośród swojego ludu. Dlatego też prorok Ezechiel przekazuje wizję nowej Świątyni.

Jeszcze raz należy podkreślić, że woda jest dla terenów Judei źródłem życia. Między innymi u Ezechiela jest nowy wątek, że woda błogosławieństwa Jahwe będzie płynęła nie tylko z nieba, ale i z tryskających źródeł. Pustynia plus woda równa

¹⁶ Por. M. GREENBERG, "The Design and Themes of Ezekiel's Program of Restoration", *Interpretation* 38(1984) nr 2, 199.

¹⁷ Por. J. CYLKOW, *Księga Ezechiela*, Kraków 1900, 278.

się Eden.¹⁸ Wybranie wód (por. Iz 40-55) stanowi rozwinięcie tradycji o źródle błogosławieństwa Bożego. Trzeba to rozumieć w kontekście Nowego Przymierza między Jahwe a Izraelem. Chodzi tu o utożsamienie wylania wód z wylaniem Ducha Jahwe. A to jest Nowe Przymierze, powodujące nowe odniesienie człowieka do Boga. Cechą charakterystyczną u Deutero-Izajasza jest to, że wylanie wód nie będzie miało skutków krótkotrwałych, jak w efekcie deszczów, ale wieczne. Prorok proklamuje wylanie wód jako akt nowego stworzenia. Podobnie u Ezechiela – jako wydarzenie zmieniające bieg historii.

W końcu trzeba podkreślić, że wizja Ezechiela realizuje się w osobie Jezusa Chrystusa. Wyraźnie Pan Jezus identyfikuje się ze Świątynią (por. J 2,19). Ponadto w chwili przebicia włócznią boku ukrzyżowanego Jezusa i wypłynięciu zeń krwi i wody, św. Jan Ewangelista dostrzegł cudowny znak wypełnienia się wizji Ezechiela o cudownym i zbawiennym źródle, wytryskującym z boku Świątyni.¹⁹

RELAZIONE DEL NUOVO TEMPIO CON LA NUOVA ALLEANZA
(SECONDO EZECHIELE 47,1-12)

Riassunto

Il libro di Ezechiele parla del nuovo tempio nei capitoli 40-48. Il legame dell'alleanza con il popolo sarà l'acqua, che scaturisce dal tempio (Ez 47,1-12). Quest'acqua è la fonte della vita e per essa nasceranno frutti d'immortalità (Gen 2,10-14).

La presenza di Dio nel tempio era sempre collegata con l'alleanza, e lo stesso tempio era la garanzia dell'alleanza. La visione di Ezechiele del nuovo tempio si realizza nella persona di Gesù Cristo (Gv 2,19). Inoltre san Giovanni Evangelista, nella scena del flusso d'acqua e sangue provocato dal colpo di lancia nel fianco di Gesù crocifisso, intravede il compimento della visione di Ezechiele della fonte meravigliosa, che sorge dal fianco del tempio.

¹⁸ Por. M. GOŁĘBIEWSKI, "Idea „nowego wyjścia” u Deutero-Izajasza (na podstawie analizy Iz 55,12-13)", *RBL* 47(1994) nr 4, 234-242.

¹⁹ Por. T. BRZEGOWY, *Prorocy Izraela*, cz. I, Tarnów 1994, 160.